

יומא פה: (המשנה) עד פז: (14ש)

ביאורי מושגים

ישנם שלושה סוגי אשם:

אשם טהרה - מובא כדי לטהר (מצורע ונזיר שנטמא) לאשם זה מביאים כבש בן שנה,

אשם ודאי - מובא כדי לכפר על עבירה ודאית (גזלן שכיחש, מעילה בקודשים, והבא על שפחה חרופה) לאשם זה מביאים איל (כבש בן שנתיים)

אשם תלוי - אשם שמובא כדי לכפר על ספק עבירה חמורה מאוד (ספק עברה שעונהשה כרת) גם לאשם זה מביאים איל (כבש בן שנתיים)

המשנה מתייחסת לאשם ודאי, אבל אשם תלוי לא מכפר לגמרי.

לפי רבי יו"כ מכפר גם אם לא עשה תשובה (חוץ פורק עול, או המזלזל בתורה, או המפר ברית מילה)

יש לרצות את חבירו שלוש פעמים, בכל פעם עם שלושה של אנשים (ואם חבירו מת יבוא אל קברו עם מניין אנשים) אם אחרי שלוש פעמים החבר לא סלח לא חייב להמשיך ולרצות, (ומידת חסידות שימשיך לפייסו).

המשנה

גורמי הכפרה

חטאת ואשם - מכפרים מיד, מיתה ויו"כ - מכפרים, אם עשה תשובה,

העברות

על עבירות שבן אדם לחברו - חייב קודם לפייס את חברו, על עברות קלות (עשה ולא תעשה) - תשובה מכפרת לבד, על עבירות חמורות - תשובה תולה, ויו"כ מכפר.

ניצול כח התשובה לרעה

האומר אחטא ואשוב - אין מספיקים בידו לעשות תשובה האומר אחטא ויו"כ מכפר - יו"כ לא מכפר,

אופיו המיוחד של יו"כ

כפרת יו"כ דומה למקוה טהרה, כשם שאדם הטובל במקוה נטהר כך ביו"כ אנו טובלים אצל הקב"ה וכך מתכפרים.

מהו חילול ה': התנהגות לא ראויה של אדם שומר תורה ומצוות, שגורמת לאנשים לזלזל בתורה ובקב"ה.

אדם שלמד תורה יכול לנצל זאת לדברים חיוביים אם הוא מתנהג כראוי ובצורה מוסרית וערכית ואז הוא מקדש את שמו של ה', אבל אדם שלמד תורה ומתנהג בצורה מכוערת ובלתי ערכית (או אפילו אם מתנהג כראוי אולם אנשים חושבים שהוא מתנהג לא כראוי) הרי הוא מחלל את שמו הגדול הגיבור והנורא - ואין לו כפרה עד יום מותו.

כפרה על העברות

ביטל עשה (וכן ל"ת שניתק לעשה): התשובה מכפרת מיד,

עבר על לא תעשה: דעה א': תשובה מכפרת מיד, דעה ב': תשובה תולה ויו"כ מכפר,

עבר על שבועת שוא: תשובה תולה ויו"כ מכפר

על כרת ומיתת בי"ד: המשנה: תשובה תולה ויו"כ מכפר, ר"א מרומי: תשובה ויו"כ תולים וייסורים מכפרים.

על חילול ה': תשובה ויו"כ וייסורים תולים ומיתה מכפרת.

משתנה נוסף בקביעת הכפרה

יש הבדל בין אדם שעבר עבירה בודדת (עד 3 עבירות) לבין אדם שאצלו העברות הן כבר תופעה (4 עבירות ומעלה)

מה המשמעות של המשתנה הזה ביחס לחילוקי הכפרה שנאמרו קודם:

הראב"ד: חילוקי הכפרה - נאמרו על עברות רבות אבל על עבירה בודדת מתכפר לו מיד, הרא"ש: חילוקי הכפרה - נאמרו על עבירה בודדת, אבל על עברות רבות הכפרה מורכבת עוד יותר

מעלת התשובה

1. תשובה מביאה רפואה לעולם,
2. תשובה שאדם בודד עשה משפיעה על כל העולם כולו
3. תשובה מגיעה עד כיסא הכבוד,
4. ה' מקבל את התשובה ודוחה בכך איסור לא תעשה (אסור לבעל להחזיר אישה שזינתה תחתיו)
5. תשובה מקרבת את הגאולה,
6. תשובה מאריכה את ימיו של האדם,
7. הקב"ה מתפייס בדברים (בניגוד לבן אנוש שיש לפייסו במעשים) והוא אף מחשיב זאת כמעשה,

סוגי התשובה

- תשובה מאהבה – זדונות הופכות לזכויות (ומתייחסים לעבירה כמעשה שובבות)
תשובה מיראה – זדונות נהפכות לשגגות (ומתייחסים לעבירה כמום שעדיין נשאר)
תשובה מייסורין – אנו נחשבים כעבדים,

דרך עשיית התשובה

1. התשובה האמיתית היא כשיכל לעשות עבירה ונמנע מכך (רס"ג: אינו חייב שזה ממש יקרה, מספיק שיוודע תעלומות מעיד עליו שאם היה מגיע למצב כזה לא היה חוטא)
2. חטא מפורסם וחטאים שבין אדם לחבירו – יש לפרסם חטא נסתר שבין אדם למקום – יסתיר
3. עבירות שהתוודה ולא חזר עליהם השנה (אם חזר עליהם עליו ברור שעליו להתוודות):
ת"ק: לא יחזור להתוודות עליהם
ראב"י: יחזור ויתודה
4. כיצד מתוודה: ריב"ב: יפרט את חטאיו,
ר' עקיבא: יתודה באופן כללי.

מתי יש לפרסם חטא של אדם אחר:

1. כשנענש על חטא קל (שלא יחשבו שנענש על חטא חמור)

2. אדם צבוע שמראה עצמו כאילו הוא ירא שמים (כדי שאנשים לא יחקו את מעשיו)

תשובה על פגיעה בזולת

1. גם אדם שפגע בחבירו בדברים – חייב לפייסו על כך,
2. אם אדם פגע בכך – מידת חסידות היא לעודד אותו לבקש ממך סליחה (ולכן ר"ז היה ממציא עצמו בפני אלו שחטאו לו)

קביעות שונות

1. אפילו תשובת רשעים – מועילה ומעכבת את הדין,
2. שלוות הרשעים – גורמת להם לחטוא,
3. השררה – מסוכנת מאוד, אינה מועילה באמת לאדם ועלולה לגרום לו לחטוא, (ע"כ החכמים שהיו בעלי שררה הזכריו זאת לעצמם כל הזמן כדי שהכבוד והשררה לא ישחיתו את מידתם והתנהגותם)
4. עונש הרשעים הוא שאינם נפרעים מהם בעולם הזה - ואז הם מגיעים לעולם הבא בלי זכויות, שכר הצדיקים הוא שמענישים אותם בעולם הזה על דברים קטנים – ואז הם מגיעים לעולם הבא בלי חובות,
5. הצדיקים מזכים את בנייהם ובני בנייהם, הרשעים מחייבים את בנייהם ובני בנייהם,
6. המזכה את הרבים – מזכים אותו וגורמים לו לעשות זכויות, המחטיא את הרבים – מחטיאים אותו וגורמים לו לעשות עברות.